

О. Рудницька

кандидат юридичних наук, доцент кафедри спеціальних історичних дисциплін та правознавства Житомирського державного університету ім. І. Франка

Право громадян на медичну допомогу в Україні

Система охорони здоров'я України на сьогоднішній час має багато проблем, які заважають як пацієнтам, так і самим лікарям. Актуальність даної теми дослідження полягає у тому, що у 2011 році в Україні розпочато проект реформування системи охорони здоров'я у відповідності до Програми Президента України В.Ф. Януковича «Україна для людей» [1] та Програми економічної реформи на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [2]. Зокрема, основну частку відповідальності за можливе зменшення захворюваності та зміцнення здоров'я буде нести первинна медико-санітарна допомога побудована на засадах загальної практики-сімейної медицини, тому саме вона має бути основою перетворень у галузі.

Законодавчим підґрунтям реформування на першому етапі стало прийняття Закону України № 3612 від 07.07.2011 року «Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві» (далі — ЗУ «Про порядок...») [3] та Закону України № 3611 від 07.07.2011 «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» [4]. Крім того, 5 липня 2012 року було прийнято Закон України «Про екстрену медичну допомогу», що набрав чинності (крім статті 4) з 1 січня 2013р. [5]. 21 листопада 2012 р. Кабінетом Міністрів України була прийнята Постанова № 1119 "Про норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події" [6], що також набрав чинності з 1 січня 2013р. У законодавстві визначено такі нові поняття, як домедична допомога, екстрена медична допомога. Також визначено критеріїв розподілу звернень пацієнтів за екстреною (швидкою) медичною допомогою, залежно від стану пацієнта, на екстрені та не екстрені, встановлено норматив прибуття бригади на екстрений виклик.

Реформування охорони здоров'я в Україні включає структурно-організаційне та фінансово-економічне розмежування закладів охорони здоров'я за видами надання медичної допомоги (первинної, вторинної, третинної і екстреної) шляхом створення центрів первинної медико-санітарної допомоги, спеціалізованих за профілем та інтенсивністю

медичних установ, як складових госпітальних округів та високоспеціалізованих закладів охорони здоров'я або центрів з надання третинної медичної допомоги.

Відповідно до Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" підготовка до запровадження обов'язкового соціального медичного страхування передбачена на III етапі реформи, тобто до кінця 2014 року. Запровадженню національної системи медичного страхування має передувати проведення структурної реорганізації системи охорони здоров'я, оптимізація мережі закладів охорони здоров'я та відпрацювання нових фінансових механізмів, що є основним змістом перших етапів реформи, що проводиться на сьогодні.

Чому ж такою важливою функцією держави є забезпечення права громадян на медичну допомогу. Обсяг прав і свобод людини у сучасному суспільстві визначається не лише особливостями певного співтовариства людей, а й розвитком людської цивілізації в цілому, рівнем інтегрованості міжнародного співтовариства. Право людини на медичну допомогу знайшло своє відображення у міжнародно-правових стандартах. Зокрема, серед заходів, яких повинні вжити держави-учасниці Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права [7] для повного здійснення права кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, є створення умов, які б забезпечували всім медичну допомогу і медичний догляд у разі хвороби. Право на соціальну і медичну допомогу визначено також і у ст. 13 Європейської соціальної хартії [8]. Конвенцією ООН про права дитини [9] передбачено забезпечення надання необхідної медичної допомоги і охорони здоров'я всіх дітей із зосередженням першочергової уваги розвитку первинної медико-санітарної допомоги.

Дуже важливою є Європейська хартія прав пацієнтів [10] (ст. 8 визначає, що кожна особа має право на отримання якісної медичної допомоги, яка відповідає затвердженим стандартам). На сьогодні Україна не ратифікувала дану Угоду.

Конституція України (ст. 49) [11] гарантує право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Право людини на медичну допомогу закріплено також і в ст. 284 Цивільного кодексу України (далі — ЦК) [12] та в ст. 6 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі — Основи) [13], де передбачено право на кваліфіковану медико-санітарну допомогу як складову права на охорону здоров'я.

Відповідно до ст. 3 Основ медична допомога - діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами.

Згідно ст. 33 Основ медична допомога за видами поділяється на екстрену, первинну, вторинну (спеціалізовану), третинну (високоспеціалізовану), паліативну, медичну реабілітацію.

І.Я. Сенюта [14] визначає таку структуру права людини на медичну допомогу:

1. Право на ефективне та доступне медичне обслуговування, у тому числі на безоплатну медичну допомогу (ч. 3 ст. 49 Конституції України);
2. Право на вільний вибір лікаря, вибір методів лікування відповідно до рекомендацій лікаря і закладу охорони здоров'я (ч. 2 ст. 284 ЦК України, п. "д" ст. 6, 34, 38 Основ);
3. Право на медичну інформацію (ст. 32 Конституції України, ст. 285 ЦК України, п. "е" ст. 6, ст. 39 Основ);
4. Право на таємницю про стан здоров'я (ст. 32 Конституції України, ст. 286 ЦК України, ст. ст. 39-1, 40 Основ, ст. 145 КК Незаконне розголошення лікарської таємниці);
5. Право на інформовану добровільну згоду на медичне втручання (ч. 3 ст. 284 ЦК України, п. "д" ст. 6, 34, 38 Основ);
6. Право на відмову від медичного втручання (ч. 4 ст. 284 ЦК України, ч. 4 ст. 43 Основ);
7. Право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса та адвоката, а також священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду (ст. 287 ЦК України, п. "к" ст. 6 Основ).

Але на сьогоднішній день цей перелік не є вичерпним. У структуру права на медичну допомогу необхідно включити право на домедичну допомогу, що встановлена Законом України «Про екстрену медичну допомогу» від 5 липня 2012 року. Крім того, вказаним вище Законом (пункт 5 стаття 1) встановлено право людини на екстрену медичну допомогу, яка полягає у здійсненні працівниками системи екстреної медичної допомоги відповідно до даного Закону невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на врятування і збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків.

Так, рішенням Житомирської обласної ради від 22.11.12 року № 698 Про створення комунальної установи «Центр екстреної

медичної допомоги та медицини катастроф» Житомирської обласної ради [15] створено відповідний Центр. Основними завданнями Центру є: 1) організація та надання: екстреної медичної допомоги пацієнтам і постраждалим на догоспітальному етапі; виїзної консультативної медичної допомоги; 2) організація: виконання нормативу прибуття бригад швидкої медичної допомоги на місце виклику (події); медико-санітарного забезпечення масових заходів та заходів за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; взаємодії з аварійно-рятувальними підрозділами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; 3) організація та здійснення: транспортування пацієнтів і постраждалих, які потребують медичного супроводження, а також медичної евакуації постраждалих під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; інформаційно-аналітичного забезпечення Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань надзвичайних ситуацій.

Реформування охорони здоров'я в Україні ще тільки на 1 етапі. Реформування цієї галузі супроводжується різними недоліками, недостатнім фінансовим забезпеченням та поінформованістю населення та самих медичних працівників.

Список використаних джерел та літератури:

1. Програма Президента України В.Ф. Януковича «Україна для людей» / Офіційний сайт Президента України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://www.president.gov.ua/documents/>

2. Програма економічної реформи на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» / Офіційний сайт Президента України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://www.president.gov.ua/documents/>

3. Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві: Закон України № 3612 від 07.07.2011 року / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3612-17>

4. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги: Закон України № 3611 від 07.07.2011 року / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3611-17>

5. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 5 липня 2012 року (набрав чинності (крім статті 4) з 1 січня 2013р.) / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу :

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3611-17>

6. Про норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події: Постанова № 1119 Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2012 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1119-2012-п>
7. Міжнародний пакту про економічні, соціальні та культурні права / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
8. Європейської соціальної хартії / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
9. Конвенція ООН про права дитини / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
10. Європейська хартія прав пацієнтів / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://psoriasis.in.ua/documents/hartia.pdf>
11. Конституція України від 28 червня 1996 року / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
13. Основи законодавства України про охорону здоров'я / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
14. Сенюта І.Я. Право людини на медичну допомогу: деякі теоретико-практичні аспекти / І.Я. Сенюта: Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення). Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції 17—18.04.2008, м. Львів. — С. 277-283.
15. Про створення комунальної установи «Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» Житомирської обласної ради: Рішення Житомирської обласної ради від 22.11.12 року № 698 / Офіційний сайт Житомирської обласної ради // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.oblrada.zhitomir.ua/index.php/ofitsijni-dokumenti/normativni-dokumenti/rishennya-oblasnoji-radi/3260>